

Methodologische toelichting

Als gegevens die betrekking hebben op verschillende jaren met elkaar worden vergeleken, refereren zij aan dezelfde periode van elk van de beschouwde jaren, tenzij anders vermeld. In de tabellen kunnen de totalen als gevolg van afrondingen afwijken van de som van de rubrieken.

Om voor heel 2011 het verloop te kunnen beschrijven van verschillende belangrijke economische gegevens over België, dienden ramingen te worden gemaakt; het voor het verslagjaar beschikbare statistische materiaal is immers soms nog zeer fragmentarisch. In de tabellen en grafieken staat naast die ramingen – die eind januari 2012 zijn afgesloten – de letter ‘r’. Het gaat slechts om orden van grootte, die bedoeld zijn om de grote tendensen toe te lichten die zich op het ogenblik van de redactie reeds leken af te tekenen. Voor de periodes waarvoor de gegevens worden gepubliceerd, zijn de gebruikte Belgische bronnen hoofdzakelijk het INR, de ADSEI en de Bank. De toelichtingen bij de internationale omgeving en de vergelijkingen tussen economieën zijn meestal gebaseerd op de recentste gegevens of ramingen van instellingen, zoals de EC, het IMF, de OESO en de ECB.

De valuta-eenheid die in het Verslag wordt gebruikt voor de gegevens die betrekking hebben op de landen van het eurogebied, is de euro. Bedragen die betrekking hebben op een periode vóór de invoering van de euro, meer bepaald 1 januari 1999 voor België en de meeste lidstaten, werden omgerekend tegen de onherroepelijk vastgestelde omrekeningskoers naar de euro. Behalve in de hoofdstukken over het monetair beleid en de prijzen, waarin de definitie van het eurogebied samenvalt met de historische ontwikkeling ervan, wordt het eurogebied zoveel mogelijk gedefinieerd als het geheel van de landen van de EU die tijdens de periode 1999-2011 de eenheidsmunt hebben aangenomen. Naast België omvat het eurogebied dus Cyprus, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, het Groothertogdom Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Slovenië, Slowakije en Spanje. Gemakshalve wordt dat geheel van landen ook met de term ‘eurogebied’ aangeduid wanneer sprake is van de periode vóór de inwerkingtreding van de derde fase van de EMU. Voor bepaalde analyses werd als bron de voorkeur gegeven aan de OESO, die in het eurogebied enkel de landen omvat die lid zijn van deze internationale instelling, dat wil zeggen ongerekend Cyprus en Malta. Gelet op de kleine omvang van deze economieën, zijn de gegevens van de OESO representatief voor het eurogebied als geheel.

Conform de door Eurostat opgelegde verplichting, past het INR sedert 1999 de methodologie van het ESR 1995 toe bij de opstelling van de nationale rekeningen⁽¹⁾. Het Verslag integreert zoveel mogelijk de definities en methoden van het ESR 1995. Terwijl dit systeem de voornaamste aggregaten uit de nationale rekeningen weergeeft in de vorm van resultaten na aftrek van het verbruik van vaste activa, worden de gegevens evenwel uitgedrukt in brutotermen. Brutogegevens

(1) Voor meer informatie omtrent het ESR 1995 wordt verwezen naar de INR-publicatie *Nationale Rekeningen 1998 – Deel 1: Raming van de jaarlijkse aggregaten*. De door de overgang op het ESR 1995 teweeggebrachte wijzigingen in de overheidsrekening worden uitvoeriger beschreven in een andere publicatie van het INR, genaamd *Nationale Rekeningen 1998 – Deel 3: Rekeningen van de overheid*.

bieden het voordeel dat er minder problemen rijzen in verband met de waardering van de afschrijvingen, die berust op de veronderstelling dat de kapitaalgoederenvoorraad perfect bekend is. Ze vergemakkelijken daarenboven de interpretatie van bepaalde ontwikkelingen, zoals die van het bruto-exploitatietooverschot. Ter vereenvoudiging worden de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens, bij de opsplitsing naar grote sectoren samengebracht in een sector 'particulieren', hoewel zij in het ESR 1995 als afzonderlijke sectoren worden beschouwd; de uitdrukkingen 'particulieren' en 'huishoudens' worden evenwel door elkaar gebruikt. Ook de begrippen 'vennootschappen' en 'ondernemingen' worden vaak zonder onderscheid gebruikt. In de optiek bestedingen van het bbp omvatten de 'ondernemingen' echter ook de zelfstandigen, terwijl deze in de reële en financiële sectorrekeningen behoren tot de sector huishoudens.

Net als in de andere Europese landen ondergingen de Belgische nationale rekeningen tijdens de afgelopen jaren een reeks belangrijke methodologische revisies, die onder meer betrekking hadden op de uitsplitsing van de prijs- en volume-effecten. Deze wijzigingen werden door het INR toegelicht naar aanleiding van de publicatie van de gedetailleerde nationale rekeningen in december 2005, november 2006 en oktober 2009. Zo worden de volumereeksen sedert 2006 uitgedrukt in prijzen van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin ze voor het eerst werden gepubliceerd, terwijl ze tot nog toe werden uitgedrukt in prijzen van een vast basisjaar (2000, in de in 2005 uitgebrachte versie van de nationale rekeningen). Door die wijziging kan het volumeverloop van de aggregaten of subaggregaten worden gemeten in 'kettingmaatstaven'. Volgens deze methode wordt de volumegroei tussen twee opeenvolgende periodes steeds berekend aan de hand van de prijzen en gewichten van het voorgaande jaar. De ontwikkelingen tussen de opeenvolgende periodes worden aan elkaar geschakeld (gecumuleerd) om een kettingindexcijfer te berekenen. Door het kettingindexcijfer van een aggregaat of subaggregaat toe te passen op het bedrag (niveau) van een referentiejaar, bijvoorbeeld 2009, zoals in de officiële nationale rekeningen die in oktober 2011 werden gepubliceerd, kan een volumemaatstaf in 'kettingeuro's (referentiejaar 2009)' worden berekend. De toepassing van kettingindexcijfers leidt tot een verlies van additiviteit van de volumenniveaus (behalve voor de resultaten betreffende het referentiejaar en het onmiddellijk daaropvolgende jaar), wat bijvoorbeeld betekent dat bij reeksen in kettingniveaus het bbp niet gelijk is aan de som van de componenten ervan.

In het gedeelte over de internationale omgeving stemt de voorstellingswijze eveneens overeen met het ESR 1995 of zijn equivalent, het System of National Accounts (SNA 1993), dat de Verenigde Naties, de Wereldbank, de EC, het IMF en de OESO gezamenlijk publiceren. De statistieken van de bronnen waarnaar in het Verslag wordt verwezen voor de nationale rekeningen – meestal de EC en de OESO – zijn evenwel niet altijd gestandaardiseerd, aangezien de periodes waarvoor de omzetting van het ene systeem naar het andere en de methodologische revisies van de nationale rekeningen hebben plaatsgevonden, zeer sterk verschillen van land tot land.

De opsplitsing van de financiële rekeningen tussen particulieren en vennootschappen berust hoofdzakelijk op de gegevens van de Belgische financiële instellingen. De gegevens op basis waarvan de financiële transacties van de private sector met de andere sectoren kunnen worden opgesplitst, zijn veel fragmentarischer. Het gaat onder meer om de transacties met het buitenland en de in de sector niet-financiële vennootschappen zelf afgewikkelde transacties. De belangrijkste statistiek voor de transacties tussen niet-financiële vennootschappen, namelijk het door de Balanscentrale van de Bank opgestelde geheel van de jaarrekeningen van de ondernemingen, is immers onvolledig, verschaft uitsluitend jaargegevens en is pas met verscheidene maanden vertraging beschikbaar. In een aantal gevallen moest dus van hypothesen worden uitgegaan en dienden ramingen te worden opgesteld.

Conventionele tekens

–	het gegeven bestaat niet of heeft geen zin
n.	niet beschikbaar
p.m.	pro memorie
r	raming van de Bank
€	euro
\$	VS-dollar
£	Brits pond

Lijst van afkortingen

EU-landen

BE	België
DE	Duitsland
EE	Estland
IE	Ierland
EL	Griekenland
ES	Spanje
FR	Frankrijk
IT	Italië
CY	Cyprus
LU	Luxemburg
MT	Malta
NL	Nederland
AT	Oostenrijk
PT	Portugal
SI	Slovenië
SK	Slowakije
FI	Finland
BG	Bulgarije
CZ	Tsjechië
DK	Denemarken
LV	Letland
LT	Litouwen
HU	Hongarije
PL	Polen
RO	Roemenië
SE	Zweden
UK	Verenigd Koninkrijk

Andere afkortingen

ABS	Asset-Backed Security
ACTIRIS	Brusselse gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling
ADSEI	Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie)
ALESH	Amortisatiefonds van de leningen voor de sociale huisvesting
BBP	Bruto binnenlands product
BEA	Bureau of Economic Analysis (Verenigde Staten)
BEAMA	Belgian Asset Managers Association
BEVAK	Belgische tegenhanger van Sicaf (zie Sicaf)
BIB	Bank voor Internationale Betalingen
BNI	Bruto nationaal inkomen
BTW	Belasting over de toegevoegde waarde
BVK	Beroepsvereniging van het Krediet
CBFA	Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen
CEIC	CEIC Macroeconomic Databases for Emerging and Developed Markets
CO ₂	Koolstofdioxide
CPB	Centraal Planbureau (Nederland)
CRB	Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CREDIBE	Voormalig Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet
CREG	Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas
EBA	Europese Bankautoriteit
EC	Europese Commissie
ECB	Europese Centrale Bank
ECOFIN	Raad van ministers van Economie en Financiën van de EU
EDP	Excessive Deficit Procedure
EFFS	Europese faciliteit voor financiële stabiliteit
EFSM	Europees financieel stabilisatiemechanisme
EIP	Excessive Imbalance Procedure
EMU	Economische en Monetaire Unie
EONIA	Euro Overnight Index Average
ESA's	Europese Toezichtautoriteiten
ESCB	Europees Stelsel van Centrale Banken
ESM	Europees stabiliteitsmechanisme
ESR	Europees Systeem van Rekeningen
ESRB	Europees Comité voor systeemrisico's
ESRI	Economic and Social Research Institute (Japan)
EU	Europese Unie
EURIBOR	Euro Interbank Offered Rate
FEDERGON	Federatie van partners voor werk
FOD	Federale Overheidsdienst
FOMC	Federal Open Market Committee (Verenigde Staten)
FOREM	Waalse overheidsdienst voor arbeidsbemiddeling en opleiding
FPB	Federaal Planbureau
FRA	Forward Rate Agreement
FSI	Fonds voor Spoorweginfrastructuur
FSMA	Financial Services and Markets Authority
G20	Groep van twintig

HICP	Geharmoniseerde consumptieprijsindex
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschaftsinstitut
ICB	Instelling voor collectieve belegging
IEA	Internationaal Energieagentschap
IMF	Internationaal Monetair Fonds
INR	Instituut voor de nationale rekeningen
LIBOR	London Interbank Offered Rate
MFI	Monetaire Financiële Instelling
NACE	Nomenclatuur van de economische activiteiten van de Europese Gemeenschap
NBB	Nationale Bank van België
NO _x	Stikstofoxide
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OIS	Overnight Index Swap
OLO	Lineaire obligatie
ONS	Office for National Statistics (Verenigd Koninkrijk)
OPEC	Organisatie van olie-exporterende landen
PRIVAK	Private Equity Sicaf
PWA	Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap
R&D	Research and Development
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
SICAF	Beleggingsvennootschap met vast kapitaal
SMP	Securities Markets Programme
SNA	Sytem of National Accounts
TFP	Totale factorproductiviteit
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

Lijst van kaders, tabellen en grafieken

Kaders

Hoofdstuk 1: Wereldeconomie

Hoofdstuk 2: Eurogebied en monetair beleid van het Eurosysteem

Kader 1:	Besmetting op de markten voor overheidsobligaties in het eurogebied	28
Kader 2:	De recente transmissie van het monetair beleid in het eurogebied	44

Hoofdstuk 3: Bedrijvigheid en arbeidsmarkt

Kader 3:	De verslechtering van het conjunctuurklimaat in 2011 uit een historisch oogpunt	57
Kader 4:	Mismatches op de arbeidsmarkt	65
Kader 5:	De toenemende bijdrage van het dienstenverkeer tot het lopend overschot	78

Hoofdstuk 4: Prijzen en kosten

Kader 6:	Verloop van de dieselprijs in 2011	87
----------	------------------------------------	----

Hoofdstuk 5: Financiële situatie van de private sector

Kader 7:	Schuldgraad van de niet-financiële private sector	111
----------	---	-----

Hoofdstuk 6: Overheidsfinanciën

Kader 8:	Het Belgisch begrotingskader in het licht van de Europese vereisten	119
Kader 9:	De zesde fase van de staatshervorming en de herziening van de bijzondere financieringswet	130

Tabellen

Hoofdstuk 1: Wereldeconomie

1	Bbp in de voornaamste economieën	10
---	----------------------------------	----

Hoofdstuk 2: Eurogebied en monetair beleid van het Eurosysteem

2	Bbp en voornaamste bestedingscategorieën in het eurogebied	32
---	--	----

Hoofdstuk 3: Bedrijvigheid en arbeidsmarkt

3	Aanbod van en vraag naar arbeid	60
4	Werkgelegenheidsgraad naar categorie	62
5	Werkloosheidsgraad naar categorie	63
6	Bbp en voornaamste bestedingscategorieën	68
7	Determinanten van het bruto beschikbaar inkomen van de particulieren, tegen lopende prijzen	70
8	Determinanten van het bruto-exploitatieoverschot van de vennootschappen, tegen lopende prijzen	72
9	Nettolening aan de rest van de wereld	77

Hoofdstuk 4: Prijzen en kosten

10	Geharmoniseerde consumptieprijsindex en loonkosten	84
11	Uurloonkosten in de private sector	93

Hoofdstuk 5: Financiële situatie van de private sector

12	Financiële activa en verplichtingen per sector	110
----	--	-----

Hoofdstuk 6: Overheidsfinanciën

13	Normen inzake het financieringssaldo van de overheid	117
14	Overheidsontvangsten	121
15	Niet-fiscale en niet-parafiscale ontvangsten	123
16	Primaire uitgaven van de overheid	124
17	Gecorrigeerde primaire uitgaven per deelsector van de overheid	126
18	Financieringsbehoeften en -middelen van de federale overheid	129
19	Financieringssaldo van de gezamenlijke overheid en per deelsector	130

Grafieken

Hoofdstuk 1 : Wereldeconomie

1	Kwartaalprofiel van het bbp en van de voornaamste bestedingscategorieën in de belangrijkste geavanceerde economieën	11
2	Prijzen van basisproducten	13
3	Internationaal goederenverkeer	14
4	Saldi op de lopende rekening van de betalingsbalans in de voornaamste economieën	14
5	Financieringssaldo en overheidsschuld in de voornaamste economieën	15
6	Consumptieprijzen in de voornaamste economieën	16
7	Beleidsrentetarieven en activa op de balans van de belangrijkste centrale banken	17
8	Ontwikkelingen op de mondiale effectenmarkten	19
9	Wisselkoers van de voornaamste valuta's ten opzichte van de VS-dollar	20

Hoofdstuk 2 : Eurogebied en monetair beleid van het Eurosysteem

10	Macro-economische evenwichtsverstoringen in het eurogebied	25
11	Overheidsschuldencrisis in het eurogebied	27
12	Bbp-groei in de landen van het eurogebied	31
13	Particuliere consumptie, consumentenvertrouwen en detailhandelsverkopen in het eurogebied	32
14	Bedrijfsinvesteringen en ondernemersvertrouwen in het eurogebied	33
15	Arbeidsmarkt in het eurogebied	34
16	Financieringssaldo en overheidsschuld in het eurogebied	35
17	Prognoses voor de bbp-groei naar volume en voor de inflatie in het eurogebied	38
18	M3 en leningen aan de private sector in het eurogebied	39
19	Enquête van het Eurosysteem naar de bancaire kredietverlening in het eurogebied	40
20	Inflatieverwachtingen op lange termijn in het eurogebied	41
21	Driemaands rentetarieven	42
22	Beroep op de depositofaciliteit en geldmarktrente in het eurogebied	43
23	Geconsolideerde liquiditeitsbehoefte en openmarkttransacties van het Eurosysteem	46

Hoofdstuk 3 : Bedrijvigheid en arbeidsmarkt

24	Verloop van het bbp in België	50
25	Bbp, werkgelegenheid, arbeidsduur en tijdelijke werkloosheid	51
26	Raming van de potentiële groei in België	52
27	Toegevoegde waarde in de belangrijkste bedrijfstakken	53
28	Toegevoegde waarde, gesalarieerde werkgelegenheid, productiviteit per uur en aantal gewerkte uren per werknemer in de belangrijkste bedrijfstakken	54
29	Conjunctuurindicatoren voor de belangrijkste bedrijfstakken	55
30	Werkloosheid volgens duur in België	64
31	Werkloosheid in België en in de gewesten	65
32	Bijdrage van de vraagcomponenten tot de bbp-groei	68
33	Uit- en invoer van goederen en diensten	69
34	Beschikbaar inkomen, consumptie en besparingen van de particulieren	71
35	Woningprijzen	72
36	Bedrijfsinvesteringen	73
37	Financieringssaldo van het geheel van de binnenlandse sectoren	74

38	Lopend saldo	74
39	Belgiës goederen- en dienstenverkeer met het buitenland	75
40	R&D-uitgaven en innovatieresultaten	76

Hoofdstuk 4: Prijzen en kosten

41	Inflatieverschil tussen België en de drie belangrijkste buurlanden	85
42	Consumptieprijzen van de energiedragers	86
43	Prijzen van levensmiddelen	89
44	HICP, gezondheidsindex en onderliggende inflatietendens	90
45	Onderliggende inflatietendens en loonkosten in de bedrijvensector in België en in de drie belangrijkste buurlanden	91
46	Loonnorm en loonhandicap in de private sector volgens de CRB	94
47	Loonkosten per eenheid product in de Belgische bedrijvensector	95

Hoofdstuk 5: Financiële situatie van de private sector

48	Financiële transacties van de particulieren	99
49	Vermogen van de particulieren	100
50	Vorming van financiële activa naar het gelopen risico	100
51	Spaar- en termijndeposito's van de particulieren	101
52	Vorming van financiële activa door de particulieren	102
53	Nieuwe hypothecaire kredieten aan de particulieren en rentetarieven	102
54	Vraag naar en aanbod van woonkredieten	103
55	Leenquotiteit op het bedrag van de aankoop van een onroerend goed	103
56	Rente voor hypothecaire kredieten en overeenkomstige referentierentetarieven	104
57	Nieuwe financiële verplichtingen van de niet-financiële vennootschappen	105
58	Externe financieringskosten van de niet-financiële vennootschappen	106
59	Bancaire kredietverlening aan de niet-financiële vennootschappen	107
60	Resultaten van de enquêtes naar de bancaire kredietverlening bij de banken en de ondernemingen	108
61	Nettoredeurpositie van de landen van de EU	114

Hoofdstuk 6: Overheidsfinanciën

62	Begrotingssaldi van de overheid	118
63	Geconsolideerde brutoschuld van de overheid in België en in het eurogebied	118
64	Ontvangsten uit accijnzen op brandstoffen en tabak	122
65	Ontvangsten per deelsector van de overheid	123
66	Primaire uitgaven van de gezamenlijke overheid	124
67	Beloning van de werknemers in de bedrijfstakken overheidsdiensten, onderwijs en gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	125
68	Werkgelegenheid in de bedrijfstakken overheidsdiensten, onderwijs en gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	126
69	Overheidsuitgaven voor gezondheidszorg	127
70	Subsidies aan ondernemingen: dienstencheques, verminderingen van de bedrijfsvoorheffing en activeringsprogramma's	127
71	Opsplitsing van de verandering in de rentelasten	128

Statistische bijlage

1	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën, naar volume	135
2	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën, naar volume	136
3	Deflatoren van het bbp en van de belangrijkste bestedingscategorieën	137
4	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën, tegen lopende prijzen	138
5	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën, tegen lopende prijzen	139
6	Toegevoegde waarde van de verschillende bedrijfstakken, naar volume	140
7	Arbeidsmarkt	141
8	Werkgelegenheidsgraad	142
9	Werkloosheidsgraad	143
10	Werkgelegenheidsgraad: uitsplitsing per gewest	144
11	Werkloosheidsgraad: uitsplitsing per gewest	145
12	Geharmoniseerde consumptieprijsindex	146
13	Synthetische rekeningen van de particulieren, tegen lopende prijzen	147
14	Synthetische rekeningen van de vennootschappen, tegen lopende prijzen	148
15	Synthetische rekeningen van het buitenland, tegen lopende prijzen	149
16	Ontvangsten, uitgaven en financieringssaldo van de overheid	150
17	Financieringssaldo per deelsector van de overheid	151
18	Geconsolideerde brutoschuld van de overheid	152
19	Determinanten van de verandering van de geconsolideerde brutoschuld van de overheid	153
20	Lopende rekening en kapitaalrekening volgens de betalingsbalans	154
21	Vorming van financiële activa door en nieuwe financiële verplichtingen van de particulieren	155
22	Vorming van financiële activa door en nieuwe financiële verplichtingen van de niet-financiële vennootschappen	156
23	Vorming van financiële activa door en nieuwe financiële verplichtingen van de overheid	157
24	Vorming van financiële activa door en nieuwe financiële verplichtingen van de monetaire financiële instellingen	158
25	Vorming van financiële activa door en nieuwe financiële verplichtingen van de niet-monetaire financiële ondernemingen	159
26	Netto-uitgiften van effecten door de financiële instellingen, de niet-financiële vennootschappen en de overheid	160
27	Rentetarieven	161
28	Belangrijkste rentetarieven van het Eurosysteem	162
29	Wisselkoersen	163